

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראל זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים

HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע לך לך תשפ"א

מה שאול דוד עושים בפרשת בראשית? (3)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

האדם שמופיע בסיפור הבריאה הראשון נברא ב"צלם אלהים", כמתואר בכתוב: "וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ... וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (בראשית א, כו-כו). אדם זה, הכולל גם את בחינת הזכר וגם את בחינת הנקבה, הוא בריאה אלוהית מושלמת שבריאתו מתוארת ביום השישי, לקראת כניסת השבת. אומנם סביבו עולם חומרי, שבריאתו מתוארת מהדומם דרך הצומח אל החי, אך רק מי שמופיע בפסגת ה'מדבר' הוא גם רוחני.

עיון בסיפור הראשון מגלה שעולם הדומם, הצומח והחי טומן בחובו דווקא פוטנציאל של קלקולים גדולים. שמחייבים עבודה רבה כדי לתקנם.

נברא: ביום הראשון נברא האור, והוא נגנו מיד ונשמר עבור הצדיקים שייחננו ממנו לעתיד לבוא, כמבואר בגמרא: "דאמר רבי אלעזר: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון – אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים – עמד וגנזו מהן, שנאמר 'וימנע מרשעים אורם' (איוב לח, טו). ולמי גנזו? לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר 'וירא אלהים את האור כי טוב', ואין טוב אלא צדיק, שנאמר 'ואמר צדיק כי טוב' (ישעיהו ג, ט)'" (חגיגה יב, ע"א). אם כך, גם ביום הראשון הרשע עומד ברקע ומחייב התייחסות, וכנכתב לעיל, החטא כבר נמצא באופן סמוי ומחייב טיפול.

ביום השני, מנצבם היותו שני, כבר קיים חשש לשניות, אויבתה של האחדות; המעבר מיום אחד ליום שני טומן בחובו זרע פורענות. גם המלאכים נבראו לכל המוקדם ביום השני, כמפורש בסיפור הבריאה המצוי במזמור ברכי נפשי בתהילים, וכאמור במדרש: "יום אחד. אמר רבי יודן: שבו היה הקדוש ברוך הוא יחידי בעולמו, שלא היה בעולמו אלא הוא... רבי יוחנן אמר: בשני נבראו המלאכים, הדא הוא דכתיב 'המקרה במים עליותו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח. עושה מלאכיו רוחות...' (תהלים קד, ג-ד). ביום השני נוצר הרקיע וזאת באמצעות "מחלוקת לשם שמים" – הבדלה בין מים עליונים למים תחתונים, כמתואר בכתוב: "וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן" (בראשית א, ו-ז). ברגע ההבדלה בין מים למים נבראה בפוטנציאל גם המחלוקת שלא לשם שמים. ביום השני נברא גם הגיהנום, כמבואר במדרש וכרמוז בפסוק: "למה אין כתיב בשני 'כי טוב'! רבי יוחנן תני לה בשם רבי יוסי ב"ר חלפתא: שבו נבראת גיהנם, שנאמר 'כי צרוף מאתמול תפתה' (ישעיהו ל, לג), יום שיש בו אתמול ואין בו שלשום" (בראשית רבה [וילנא] פרשת בראשית, פרשה ד). כמובן, ללא חוטאים וחטאים, ברור שאין כל משמעות לבריאתו של הגיהנום, אלא שהם כבר נכחו מבחינה פוטנציאלית.

ביום השלישי מופיע החטא בצורה מפורשת יותר, אך גם כאן עדיין כשהוא רק פוטנציאל (זו כנראה אחת הדרכים היחידות להבין את פשר חטא הארץ שאין לה בחירה חופשית); הקב"ה מצווה על הארץ: "תִּדְשֵׂא הָאָרֶץ... עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ" (בראשית א, יא), ומה שקורה בפועל הוא שהארץ מוציאה "ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו..." (שם, יב). כלומר, הארץ אינה מבצעת את שנצטוותה. מאז טעם העץ איננו כטעם הפרי, ומרי זה משמש סימן במשך רע לעתיד האנושות.

ביום הרביעי מופיעים לראשונה הרצון והשאפה לשררה ולכבוד, שתי רעות חולות שתפסו מקום מרכזי בתולדות החטא בהיסטוריה העולמית. הוויכוח בין השמש והירח, שהחל במציאות "שְׁנֵי הַקְּאֻלֹּת הַגְּדֹלִים" והסתיים בציווי "לכִּי ומעטי את עצמך" (חולין ס, ע"ב). שתוצאתו היא "אֶת הַמָּאֹר הַגָּדֹל לְמִשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאֹר הַקָּטָן לְמִשְׁלַת הַלַּיְלָה" (בראשית שם, טז), משמש כ'אב טיפוס' וכשורש לחטאים רבים. הרוע המופיע ביום החמישי מקבל צורה הרבה יותר מוחשית; הכתוב מסכם את תולדות הבריאה ביום זה בדרך הבאה: "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים וְאֶת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֶת כָּל עוֹף הַכֶּנֶף לְמִינֵהוּ, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב" (שם, כא). התנין מזוהה במקומות רבים בכתוב, עם הנחש והלווייתן, והדברים מפורשים בדברי הנביא ישעיהו: "בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקַד יְהוָה בְּתַרְפוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לְוִיתָן נָחֵשׁ פָּרִחַ וְעַל לְוִיתָן נָחֵשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּיִן אֲשֶׁר בַּיָּם" (כז, א). נדגים זאת גם באמצעות דברי המשורר בתקבולת המופיעה בספר תהילים: "עַל שַׁחַל וְנַחֲשׁ תַּדְרֹף, תְּרַמֵּס כְּפִיר וְתַנִּין" (תהלים צא, יג). הכתוב מדגיש את שליטתו של הקב"ה ביצורים אלו, וגם תולה את תיקון העולם בהשמדתם לעתיד לבוא. הדברים מפורשים ומבוארים עוד יותר במענה של הקב"ה מן הסערה לאיוב (כמופיע בפרקים מ-מא של הספר) ובדברי הגמרא הבאים: "'ויברא אלהים את התנינים הגדולים'... ר' יוחנן אמר: זה לוייתן נחש בריח ולוייתן נחש עקלתון, שנאמר: 'ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה' וגו'. אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו – זכר ונקבה בראם, אף לוייתן נחש בריח ולוייתן נחש עקלתון – זכר ונקבה בראם, ולאמלי נזקקין זה לזה – מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקדוש ברוך הוא? סירס את הזכר, והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: 'והרג את התנין אשר בים' (ישעיהו שם)'" (בבא בתרא עד, ע"ב). הכתוב רמז לנו על אודות הבעיה בכתוב החסר של המילה "הַתַּיִנִּים". בעלי הטעמים רמזו על כך כשמיקמו את האתנחתא בפסוק תחת המילה "הַגְּדֹלִים" ולא במקומה הטבעי תחת המילה "לְמִינֵהוּ" ובכך ניתקו את הקשר בין בריאת התנינים לסיכום "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב".

בשבוע הבא נמשיך לברר את הדברים, ונעמוד על הדגשים בסיפור הבריאה השני. (הדברים יופיעו בהרחבה בע"ה, בקרוב בספרי החדש 'צפנת שמואל' מלכות דוד)

בינתיים, נאחל לכל בית ישראל המשך ירידה בתחלואה, יותר לימוד תורה בשמחה ובטוב לבב, תוך הקפדה מדוקדקת על הוראות הממשלה.

<p>לע"י הרב אשר וסרטייל ז"ל ס' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"י הרב ישראל רוזן ז"ל י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"י מרת גיטל (ד' באב) ור' אברהם קליין (י"ח באייר) ז"ל</p>	<p>לע"י ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)</p>	<p>לע"י הרב אשר וסרטייל ז"ל ס' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"י מרת שרה ונגרובסקי ז"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"י הרב שלמה מרזל ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"י הרב ראובן אברמן ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"י מרת משה וסרצוג ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' כ' בתשרי תשפ"א</p>	<p>לע"י מרת שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד</p>
<p>לע"י מרת טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל. גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך</p>		<p>לע"י מרים שטרן ז"ה נלבי"ע ה' באב תשע"ט</p>		<p>לע"י חנה צדיק ז"ה נלבי"ע י"ט בתשרי תשפ"א</p>

לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

הפחתת שכר דירה בגלל בעיות במושכר

ארץ חמדה גזית בית שמש / תמוז תשע"ו / תיק 76076

דיינים: הרב אלעזר שנקולבסקי, הרב ניר ורגון, הרב דורון אלון

המקרה בקצרה: התובעת שכרה דירה מהנתבע לשנה, שכר הדירה עמד על סך 4,000 ₪ לחודש. במהלך תקופת השכירות התגלתה נזילה בדירת השכן שלמטה. על מנת לתקן את הנזילה היה צורך לשבור מרצפות, והשבירה הפריעה לחיים בדירה. בין הצדדים מחלוקת מתי נודע לנתבע על מקרה זה.

בנוסף בתקופת הגשמים היתה הצפה בדירה שגרמה לניטוק החשמל והאינטרנט, בנוסף התובעת החליקה בדירה בתקופה זו, ונוקקה לטיפול רפואי. לאחר מכן הסכימו הצדדים לסיים את החוזה לאחר חמישה חודשי מגורים. התובעת תובעת בחזרה את כל דמי השכירות ששולמו בסך 20,000 ₪, משום שלטענתה היא שילמה על דירה שאינה ראויה למגורים. בנוסף היא דורשת החזר על תיקונים בדירה ופיצוי על נזקים שנגרמו והובלת חפציה לדירה וממנה בסך 20,000 ₪. לטענת הנתבע הוא לא ידע על הליקויים בדירה בעת החתימה על החוזה, ועל התובעת היה לדעת כי מדובר בדירה חדשה שנקנתה מקבלן שצפויות בה תקלות מסוגים שונים. חלק מהליקויים כלל לא הובאו לידיעתו בזמן אמת, בנוסף לאחר עזיבת התובעים גרו בה דיירים אחרים, ללא שהתלוננו על דבר מה.

פסק הדין: הנתבע יחזיר לתובעת סך של 9,900 ₪, ויחזיר לה את הצ'קים שבידו.

נימוקים בקצרה:

א. הפחתת דמי שכירות על דירה שאינה ראויה למגורים

הנתבע היה מחויב להעמיד לרשות התובעת את הדירה כשהיא ראויה למגורים וכדברי השולחן ערוך (חוי"מ שיב, יז) שהמשכיר אחראי לבצע את התיקונים הנדרשים בבית המושכר. עוד כתב השולחן ערוך (חוי"מ שיד, א) שאדם שמשכיר בית לחברו חייב לתקן כל תקלה שהיא בגדר "מעשה אומן", כלומר, נדרש בעל מקצוע כדי לתקנה. הרמ"א הוסיף שם שגם אם השוכר ידע על התקלות בעת שכר הדירה, לא אומרים שהוא התפייס ומחל עליהן. למעשה, בית הדין התרשם שבחודשים הראשונים הדירה היתה ראויה למגורים. לגבי ארבעת החודשים הבאים – כיוון שהיו תקלות רבות שהפריעו למגורים יש להפחית את עלות שכר הדירה. בית הדין העריך זאת בסך של 1,500 ₪ לחודש, סך הכל 6,000 ₪.

לגבי חודש המגורים האחרון, היתה הסכמה בין הצדדים כי תקופת השכירות תסתיים בסוף חודש ינואר. ניתן להבין שהיתה הסכמה מכללא של התובעת לתשלום על חודש זה. לכן היא לא זכאית להחזר שכר דירה עבור חודש זה.

ב. נזקים שנגרמו לתובעת וחפציה

בית הדין סבור שעל הנתבע לשלם על נזקים שנגרמו לרהיטי התובעת, וזאת משום שבהסכמתו להשכיר את הדירה ולאפשר לשוכרת להכניס את חפציה לדירה, הוא קיבל על עצמו שמירה על רהיטיה. כך עולה מהמשנה (בבא קמא ה ב) שקובעת שאדם שמאפשר לחברו להכניס חפצים לחצרו קיבל עליו שמירה עליהם, וכך נפסק בשולחן ערוך (חוי"מ שצג, סעיף ג). על כן, בית הדין קבע כי על הנתבע לשלם 2,000 ₪ בגין סעיף זה. בנוסף על הנתבע לשלם לתובעת 1,400 ₪ עבור החזר תשלום ששילמה לתיקון דוד השמש, ועוד 500 ₪ עבור הוצאות חשמל בזמן שהדוד לא היה תקין.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	---	--------------------------------	---	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
ישי בן תמר
מאירה בת אסתר

ניר רפאל בן רחל ברכה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרוונה נתנה
ויקי ויקטוריה בת דייזי
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
משה בן שרה הכהן
אורית בת שרה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך מהדורה מיוחדת לזמן מגפת הקורונה)

Ra'anana, Israel

רענה, ישראל
תש"ף

ברכת הגומל לאחר החלמה מקורונה

שאלה

האם ובאיזה מקרים יש לברך הגומל אחרי החלמה ממחלת הקורונה?

תשובה

להלן ההנחיות בנושא זה מהרב פרופ' אברהם שטיינברג, מחבר אנציקלופדיה רפואית הלכתית וחבר הועדה המייעצת של שו"ת "במראה הבזק":

1. מי שחלה במחלת הקורונה וסבל מדלקת ריאות, ובוודאי אם היה מונשם חייב לברך הגומל לאחר שהבריא.
2. מי שהגוף נמצא בקרבו בבדיקות דם, וסבל מתסמינים קלים דמויי שפעת, אם הוא אדם בריא בעיקרו, לא יברך הגומל; ואם הוא אדם עם גורמי סיכון יש מקום שיברך ברכת הגומל.¹
3. מי שיצא מבידוד ולא היה חולה לא יברך ברכת הגומל.

מי שחייב בברכת הגומל אבל אינו יכול לקבץ במניין יכול לברך את הברכה בוועידת וידיאו (כגון זום), כי דין עשרה בברכת הגומל הוא לא כדין דבר שבקדושה שצריכים העשרה להיות בבית אחד, אלא מדין פרסום הנס, ולכן די שכולם רואים את המברך גם בווידיאו.

אף שלכתחילה צריך לברך ברכת הגומל בתוך שלושה ימים מההחלמה, אם לא הייתה אפשרות כזו משום שבתקופת מגפת הקורונה לא היו מניינים, וברכת הגומל צריכה עשרה גברים, יש לו תשלומים כל זמן שירצה, וכששוב יחזרו להתפלל במניין יברך.

¹ מקור ברכת הגומל בגמרא (ברכות נד ע"ב):

"אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות - יורדי היס, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ויצא. יורדי היס מנלן - דכתיב: יורדי היס באניות וגוי' המה ראו מעשי ה', ואומר: ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות, ואומר: יחוגו וינועו כשכור, ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקתיהם יוציאים, ואומר: יקם סערה לדממה, ואומר: וישמחו כי ישתקו, ואומר: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. הולכי מדברות מנלן - דכתיב: תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וידריכם בדרך ישרה, יודו לה' חסדו. מי שחלה ונתרפא - דכתיב: אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אכל תתעב נפשם וגוי', ויצעקו אל ה' בצר להם וגוי', ישלח דברו וירפאם וגוי', יודו לה' חסדו. מי שהיה חבוש בבית האסורים, מנלן? - דכתיב: ישבי חשך וצלמות וגוי', כי המרו אמרי אל וגוי', ואומר: ויכנע בעמל לבם וגוי', ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם, ואומר: יוציאים מחשך וצלמות וגוי', ואומר: יודו לה' חסדו. מאי מברך? - אמר רב יהודה: ברוך גומל חסדים טובים. אביי אמר: וצריך לאודווי קמי עשרה, דכתיב: וירוממוהו בקהל עם וגוי'. מר זוטרא אמר: ותרין מייניהו רבנן, שנאמר: ובמושב זקנים יהללוהו. מתקיף לה רב אשי: ואימא כולהו רבנן! - מי כתיב בקהל זקנים? בקהל עם כתיב. - ואימא: בי עשרה שאר עמא, ותרי רבנן! - קשיא. רב יהודה חלש ואתפת, על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן, אמרי ליה: בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא. אמר להו: פטרתון יתי מלאודווי. והא אמר אביי: בעי אודווי באפי עשרה! - דהווי בי עשרה. והא איהו לא קא מודה! - לא צריך, דעני בתרייהו אמן.

נחלקו הראשונים בדבר חיוב ברכת הגומל לחולה שנתרפא. הרמב"ם (הלכות ברכות פרק י הלכה ח) כתב:

"ארבעה צריכין להודות, חולה שנתרפא, וחבוש שיצא מבית האסורים, ויורדי היס כשעלו, והולכי דרכים כשיגיעו לישוב, וצריכין להודות בפני עשרה ושנים מהם חכמים שנאמר וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, וכיצד מודה וכיצד מברך, עומד ביניהן ומברך, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב, וכל השומעין אומרים שגמלך טוב הוא יגמלך סלה."

ומשמע שכל חולה שנתרפא צריך לברך הגומל. אמנם בהגהות מיימוניות (הלכות ברכות פרק י הלכה ח) כתב:

"[ה] פירש רבינו יוסף דדוקא חולה שנפל למשכב אבל חש בראשו או במעיו ולא נפל למשכב אין צריך לברך אמנם בערוך בערך ארבעה פירוש בשם רב האי גאון שאפילו חושש בראשו או בגרונו נהגו לברך אחר שקראו בתורה ע"כ:"

הובאה מחלוקת זו בטור (אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריט):

"וכן לענין חולה כתב הר"ר יוסף דדוקא חולה שנפל למטה אבל חש בראשו או במעיו א"צ לברך וכן כתב הראב"ד דדוקא במכה של חלל שיש בו סכנה אבל הרמב"ם ז"ל כתב דכל דרך ובכל חולי צריך להודות דגרסינן בירושלמי כל הדרכים בחזקת סכנה הם (וכל החולים בחזקת סכנה הם) וכ"כ בערוך דאפילו חש בעיניו או בראשו צריך לברך וכן נוהגין בספרד:"

להלכה נחלקו המחבר והרמ"א:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריט סעיף ח

"בכל חולי צריך לברך, אפילו אינו חולי של סכנה ולא מכה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגרדום (פ"י מעלות שעושים דיינים לשבת כשדנין) לידון, ואין הפרש בין שיש לו מוחש קבוע ובא מזמן לזמן, ובין שאינו קבוע. הגה: י"א דאינו מברך רק על חולי שיש בו סכנה, כגון מכה של חלל (טור בשם הראב"ד והר"ר יוסף וכן נוהגין באשכנז)."

ולמעשה כתבו האחרונים שכל שהיה בספק סכנה יש לברך, ועל פי זה נכתבו ההנחיות בגוף התשובה.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרין הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב יעקב אריאל

הרב פרופ' אברהם שטיינברג

הרב פרופ' דרור פיקסלר

הרב פרופ' נתן קלר